

Славиша Орловић

Војводина је Србија

Након последњих решења, остаје уверење да су истовремено испоштоване географске, културне и економске специфичности и особености Војводине, али и уклоњени разлози који су изазивали страхове да се утире пут сепаратизму

Након више од годину дана расправе, преговарања и натезања, ближи се разрешење спорних питања око усвајања Статута Војводине. Две, у основи супростављене концепције су нашле заједнички именоватељ и прилично приближиле ставове. Ова тема, несумњиво има своју уставно-правну димензију, али је максимално експлоатисана за политичку борбу, како међу странкама, тако и делом унутар странака. У односу на контроверзне интерпретације нових решења, настојаћемо да нагласимо неколико важних промена које су учињене последњим усаглашавањима. Пре тога, контекстуално гледано, вреди подсетити да су се питања децентрализације и регионализације дуго избегавала из неколико разлога. Прво, дугогодишње централистичко и једнопартијско владање је спречавало сваки покушај суштинске децентрализације, друго, након лоших искустава дезинтеграционих процеса Југославије и сецесионистичких тежњи у Србији, постоји значајан степен неповерења у увођење новог нивоа, релативно аутономног одлучивања, јер се то тумачи као могуће угрожавање територијалног суверенитета и интегритета земље, треће, непознавање добрих искустава у државама са дужом традицијом регионализма и четврто, одсуство слуха за значајне предности у циљу остваривања равномерног регионалног развоја. Уместо аргументоване расправе (делиберације) доминирао је црно-бели поглед са два крајња поларитета о централизму или сецесионизму.

До сада спорна или оспоравана решења су кроз Закон о утврђивању надлежности и Статут, највећим делом усаглашена са Уставом у суштинским питањима. Устав Србије из 2006. отворио је могућност за наглашенију аутономију Војводине. Статут већ у преамбули и у првом члану потврђују територијалну целовитост и јединство Србије (Војводина је трајно и непроменљиво неодвојиви део Србије). Када је реч о питању промене територијалне организације Војводине, дата је прецизна формулација која се налази у Уставу Србије - да се промена граница територије може вршити само путем референдума грађана, у складу с прописима које доноси Република. Статуту се не помиње формулација да је Војводина европска регија, или да Војводина закључује међународне уговоре, већ само регионалне споразуме, што је у складу са Уставом, али и на трагу европских принципа. Избачена је формулација да је Нови Сад главни град Војводине, већ је то главни административни центар и седиште покрајинских органа. Војводина има власништво само над оним јавним предузећима на њеној територији чији је оснивач, и то у складу са Републичким законом о јавној својини који ће бити донет. Покрајина има своје изворне приходе, али се врста и висина прихода утврђују законом. Скупштина Војводине нема могућности да доноси законе, већ само одлуке којима се регулишу одређена, законом прописана питања из своје надлежности. То што се Извршно веће зове Влада, не значи да она има министарства и министре као републичка извршна власт. Често се и за градску извршну власт каже градска влада. Појединим питањима као што је оснивање војвођанске академије наука, Устав се не бави. Осим тога, ВАНУ постоји од 2003. Упоредно гледано, данас постоји мноштво регионалних и покрајинских академија наука. О евентуалним спорним питањима изјасниће Уставни суд, који је једини позван да оцењује уставност, иако многи појеници и странке имају такве претензије. Законом и Статутом су по називу и по

врсти конкретизоване, Уставом загарантоване надлежности (члан 183. Устава). Већина ових надлежности поверена је Војводини још од 2002. године кроз Закон о утврђивању одређених надлежности аутономне покрајине, познатом као тзв. "Омнибус закон". Сада су оивичене и заокружене надлежности Војводине које су у претходној верзији Статута биле прилично надуване.

Аутономија се у теорији може посматрати као важан елемент вертикалне поделе власти (регионализација, децентрализација). То значи да одлуке треба да се донесу на нивоу који је што ближи тачки примене. Смисао локалне самоуправе је и у рационалности и ефикасности државних органа, као „власт за, а не власт над“. Демократски поредак бива унапређен када се послови обављају на месту које је ближе грађанину и на начин који уважава специфичности и карактеристике одређеног подручја. Полази се од претпоставке да се на локалном нивоу боље познају потребе и да се лакше могу обављати послови. Основни смисао овог принципа је да локалне проблеме треба да решавају људи који су најближе проблемима, јер ће они и живети са последицама и добрих и лоших одлука.

Унапређење аутономије Војводине, децентрализација и извесна, на Уставу заснована, регионализација су у складу са европским вредностима и опредељењима Србије. Европеизација и регионализација су тесно повезани процеси. ЕУ дотира програме транснационалне сарадње граничних региона. Пројекти који се односе на регионе Средње и Источне Европе, дотирају се кроз *Phare* и *Twinning* програме. Највећа концентрација регионализма је у Европској унији. У Скандинавији, Италији, Француској, Шпанији и Португалији су спроведене реформе децентрализације у којима је средишња влада смањила регулативу. Још почетком двадесетог века Слободан Јовановић је о децентрализацији писао на следећи начин: „Систем децентрализације има више гипкости; олакшава управној власти прилагођавање локалним потребама и спречава претерану једнообразност у државном животу. По систему децентрализације послови се свршавају брже и лакше“. Најважнији допринос децентрализације лежи у области економског планирања и развоја инфраструктуре.

На крају остаје питање да ли је претходних година и деценија једна крајност хранила другу. На пример, да ли је трчање војвођанских власти испред републичких са предлозима појединих решења, изазвало контрарекције и непосредно утицало на динамику усаглашавања одговарајућих решења, или зашто се Статут усклађује са владиним предлогом Закона пре његовог усвајања у Скупштини, чак и када је скупштинска већина извесна? Захтеви за јачом децентрализацијом и наглашенијим преносом надлежности увек потенцијално провоцирају централистички оријентисане појединце и групе које су најчешће евро-скептичне, односно против уласка Србије у Европску унију. То значи неминовност негативне оцене сваког реформског потеза усмереног на приближавање Србије европским стандардима. Након последњих решења, остаје уверење да су истовремено испоштоване географске, културне и економске специфичности и особености Војводине, али и уклоњени разлози који су изазивали страхове да се утире пут сепаратизму. Ако смо извукли поуке из косовског искуства, пре него што се штампају мајце и беџеви са натписом “Војводина је срце Србије”, треба јој дати шансу да буде њен привредни мотор и то ће бити довољно прихватљиво за све грађане Србије.

доцент Факултета политичких наука

Славиша Орловић

[објављено: 10/11/2009]